

Rundskriv til forskrift om tidligpensjon i reindriften

[Forskrift om tidligpensjon i reindriften](#) er fastsatt av Landbruks- og matdepartementet den 14. juni 2010, og sist endret ved forskrift av 26. juni 2018 nr. 1029.

Forskriften er hjemlet i Stortingets årlige budsjettvedtak om reindriftsavtalen, som er en næringsavtale mellom staten og Norske Reindriftssamers Landsforbund. Budsjettvedtaket er hjemlet i Grunnloven § 75. Hjemmelsgrunnlaget har betydning for hvilke reaksjoner som kan vedtas etter forskriften. Forskriften har for eksempel ingen tvangshjemler.

Dette rundskrivet gir veiledning til reglene i forskriften, og følger paragrafene i forskriften. I tillegg til rundskrivet kan de styrende dokumentene ([Landbruks- og matdepartementets tildelingsbrev](#), [Meld. St. 32 \(2015-16\)](#), [Jeløy-plattformen](#), [Reglement for økonomistyring i staten](#), [Reindriftsavtalen 2018/19](#) og [prop. 92 S \(2017-18\)](#)) være momenter ved tolkning av forskriftens bestemmelser.

Forskrift, rundskriv og søknadsskjema er tilgjengelig på hjemmesiden til [Landbruksdirektoratet](#).

Innhold

Rundskriv til forskrift om tidligpensjon i reindriften	1
1. Til § 1 – Formål	3
2. Til § 2 – Virkeområde.....	3
3. Til § 3 – Definisjoner.....	3
4. Til § 4 – Overdragelse	4
5. Til § 5 – Varighet i næringen.....	4
6. Til § 6 – Aldersgrenser	4
7. Til § 7 – Referanseinntekten.....	5
7.1 Første ledd.....	5
7.2 Annet ledd	5
8. Til § 8 – Inntektskrav for å utløse enbrukerpensjon.....	6
9. Til § 9 – Tilleggskrav for å utløse tobrukerpensjon.....	6
10. Til § 10 – Deling av tobrukerpensjon	6
11. Til § 11 – Samordning og avkorting	7
11.1 Første ledd.....	7
11.2 Annet ledd	7
12. Til § 12 – Innsending og behandling av søknader	8
12.1 Første ledd.....	8
12.2 Annet ledd	8
12.3 Tredje ledd	8
13. Til § 13 – Beregning og utbetaling av tidligpensjon.....	9
14. Til § 14 – Forhåndstilsagn	9
15. Til § 15 – Satser	9
16. Til § 16 – Kontroll	9
17. Til § 17 – Etterbetaling og tilbakebetaling ved feilutbetaling.....	10
17.1 Første ledd.....	10
17.2 Annet ledd	10
18. Til § 18 – Klage.....	10

1. Til § 1 – Formål

Formålet med ordningen er å bidra til at det skal være mulig for næringsutøvere å gå ut av reindriftsnæringen før de har rett til alderspensjon etter folketrygden. Ordningen skal bidra til å lette generasjonsoverganger for de som har hatt hoveddelen av sin inntekt fra reindriften.

2. Til § 2 – Virkeområde

Forskriften gjelder ved overdragelse eller avvikling av siidaandel som er gjennomført 2. januar 2000 eller senere. Se § 4 for kravene som stilles ved overdragelse eller avvikling av siidaandelen.

Tidligpensjonsordningen gjelder ikke for leder/ledere av siidaandel som har mottatt omstillingslønn, avviklingslønn eller har innløst siidaandel og mottatt innløsningsbeløp etter tidligere regler i forskrift for Reindriftens Utviklingsfond.

3. Til § 3 – Definisjoner

Referanseperiode er fem sammenhengende år, der siste år er to år tilbake i tid beregnet fra søknadsåret. For eksempel ved søknader som mottas i 2018 er referanseperioden årene 2012–2016. Referanseperioden er absolutt, men ved forhåndssøknad før årsskiftet og fullstendig søknad etter årsskiftet, kan referanseperioden endres ett år frem.

Referanseinntekt er summen av næringsinntekt fra reindrift og utbetalte sykepenger som er opptjent gjennom reindrift i referanseperioden, dividert på fem.

Som eksempel på utregning av referanseinntekt er følgende saker: 17/3264, 16/29953, 16/61772 og 17/38336.

Annen inntekt er summen av lønnsinntekt, næringsinntekt og sykepenger som ikke er opptjent gjennom reindrift, utbetalte dagpenger, uførepensjon og arbeidsavklaringspenger i referanseperioden, dividert på fem.

Inntekten regnes ut tilsvarende som referanseinntekten overfor, bare med inntekter som nevnt. Også for denne gruppen skal ikke alderspensjon inngå i grunnlaget.

Samlet inntekt er summen av referanseinntekt og annen inntekt.

Enbrukerpensjon er tidligpensjon som ytes leder av siidaandel. I tilfeller hvor ektefeller/samboere har hver sin siidaandel kan hver ektefelle/samboer få innvilget enbrukerpensjon. Se nærmere om enbrukerpensjon i § 8.

Tobrukerpensjon er tidligpensjon som ytes leder av siidaandel og dennes ektefelle/samboer. Tobrukerpensjon kan ytes uavhengig av om siidaandelen er registrert på én eller på begge ektefellene/samboerne. Se nærmere om tobrukerpensjon i § 9.

4. Til § 4 – Overdragelse

Ved søknad om tidligpensjon må søker legge ved en skriftlig erklæring om at den/de som overdrar siidaandelen ikke vil gjenoppta reindrift.

Det kreves attestasjon fra fylkesmannen på at reinen er overført og eventuell dokumentasjon på at dyr er slaktet.

I forskriften angis det ikke nærmere hva som må til for at søker skal kunne få den nødvendige «attestasjon fra fylkesmannen på at reinen er overført». I LMD sin klagesak i sak 17/3264, vurderer departementet at det er en rasjonell løsning at en avtale mellom den som skal overføre rein og den som skal overta, med fastsatt dato for overføring, kan være tilstrekkelig dokumentasjon på tidspunktet for når reinen er overført. Eiendomsoverføringen bør manifesteres utad ved klipping av reinen så snart som det driftsmessig lar seg gjøre.

Ny siidaandelsleder kan ikke være overdragere ektefelle/samboer, foreldre eller søsken.

Tidligere leder har kan ha rein inntil 20 rein i bevoktning i en siidaandel etter reglene i reindriftsloven § 10 annet ledd. Ektefeller/samboere kan til sammen ha inntil 30 rein i en siidaandel. Antall rein sjekkes mot godkjent melding om reindrift. Har man flere rein enn maksantallet, mister søker retten til tidligpensjon.

5. Til § 5 – Varighet i næringen

For å utløse tidligpensjon må leder av siidaandel på overdragelses- eller avviklingstidspunktet ha hatt egen siidaandel i minst 15 år.

Det er overdragelses- eller avviklingstidspunktet som danner fristens utgangspunkt. Dersom f.eks. overdragelsestidspunktet er 15. januar 2018, er det krav om at søker sammenhengende har vært siidaandelsleder siden 15. januar 2003. Fagsystemet «Grunnmur» kan brukes for å kontrollere om vilkåret er oppfylt.

Siidaandelslederens næringsutøvelse må i denne perioden ha vært i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for reindriftnæringen. Med det menes at siidaandelen gjennom de femten årene må ha vært drevet sin virksomhet i tråd med blant annet reindriftsloven og dennes formålsbestemmelse og forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag sine bestemmelser. Dersom siidaandelen for eksempel har fått et vedtak om tvangsmulkt etter reindriftsloven § 75, vil vilkåret ikke være oppfylt og tidligpensjon kan ikke innvilges.

Det kan diskuteres om vilkåret er for strengt, og om det kan stride mot formålet med tilskuddsordningen. Dette er opp til avtalepartene å ta stilling til, og saksbehandler har ikke anledning til å vurdere vilkåret snevrere.

6. Til § 6 – Aldersgrenser

Enbrukerpensjon kan utbetales fra og med den måneden innehaveren fyller 57 år, og til og med den måneden mottaker av tidligpensjonen fyller 67 år. Hvis søker allerede er fylt 57 år

ved søknadstidspunktet, utbetales pensjonen fra og med den måneden all nødvendig dokumentasjon er innlevert reindriftsforvaltningen, og vilkårene ellers er oppfylt.

Tobrukerpensjon kan ytes dersom også ektefelle har fylt 57 år når innehaveren søker/innvilges tidligpensjon. Da vil pensjonen utbetales til hver av partene til og med den måneden de fyller 67 år. Det vil si at selv om den ene ektefellen har fylt 67 år, fortsetter den andre ektefellen å motta tidligpensjon, frem til vedkommenede også har fylt 67 år.

I tilfeller hvor den ene ektefelle/samboer er fylt 57 år, men den andre ektefelle/samboer ikke er fylt 57 år, kan søker velge å vente slik at det kan søkes om tobrukerpensjon når begge ektefeller/samboere oppfyller alderskravet.

Det er ikke mulig å søke om overgang fra enbruker til tobrukerpensjon, jf. § 12.

I tilfelle hvor ektefeller/samboere har fått innvilget tobrukerpensjon og den ene ektefelle/samboer dør, så går gjenlevende part over på enbrukerpensjon, jf. § 10 annet ledd siste setning.

7. Til § 7 – Referanseinntekten

7.1 Første ledd

Leder av siidaandel og ektefelle/samboer må ha hatt en samlet referanseinntekt på minst 45.000 kroner. Med «samlet referanseinntekt» menes her at det er ektefellene totale referanseinntekt som må være minst 45.000 kroner. I referanseinntekten inngår næringsinntekt fra reindrift og sykepenger som er oppgjent gjennom reindrift, jf. § 3 bokstav b.

Videre så må gjennomsnittlig næringsinntekt fra reindrift i referanseperioden utgjøre minst 25 prosent av samlet referanseinntekt. En naturlig språklig forståelse tilsier at 25-prosentsregelen knytter seg til selve utøvelsen av reindriften, jf. uttrykket «næringsinntekt fra reindrift». Det vises til at referanseinntekten både kan bestå av næringsinntekt fra reindrift og utbetalte sykepenger som er oppgjent gjennom reindrift, jf. forskriftens § 3 bokstav b. 25-prosentsregelen innebærer at næringsinntekt fra reindrift avgrenses mot sykepenger fra reindrift, slik at dersom man i referanseperioden har hatt mer enn 75 prosent sykepenger fra reindrift, må mister man retten til tidligpensjon. Se sak 16/29953.

Det er næringsinntekt som kan inngå i referanseinntekten, og ikke lønnsinntekt, se sak 16/61772.

I sak 17/38336 har Landbruks- og matdepartementet avklart at selv om inntekter fra verv i reindriftnæringen kan tas i betraktning i § 8 i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag, foreligger det ikke en tilsvarende adgang etter bestemmelsene om tidligpensjon. Det er heller ikke adgang til å dispensere fra bestemmelsene i forskriften om tidligpensjon.

7.2 Annet ledd

Landbruksdirektoratet kan etter en særskilt vurdering la næringsinntekt fra fiske, fangst og annen tilleggsnæring til reindrift inngå i referanseinntekten.

Landbruksdirektoratet forstår denne bestemmelsen slik at den gir adgang til å ta næringsinntekt fra tilleggsnæring til reindriften med i beregning av referanseinntekt, slik den er definert i forskriftens § 3 bokstav b.

Landbruksdirektoratet tolker ordlyden i bestemmelsen slik at «*annen tilleggsnæring*» skal ha en saklig sammenheng med tradisjonell utøvelse av reindrift. Det må dermed være en nær og naturlig tilknytning mellom næringsinntekt fra reindrift og næringsinntekt fra annen tilleggsnæring. Slike tilleggsnæringer kan være: inntekt fra husflidsprodukter som er biprodukter av rein (duodji), sanking av bær, snarefangst, fiske i elver og ferskvann (jf. Skatte-ABC 2016/17 punkt 8.3). Virksomhet som turisme, matopplevelser og lignende faller dermed utenfor bestemmelsens anvendelsesområde.

I sak 16/61772 er Landbruks- og matdepartementet enig i vurderingen at reiselivsvirksomhet ikke kan anses som annen tilleggsnæring i henhold til forskriften § 7 annet ledd. Reiselivsvirksomhet skiller seg fra det som ellers har en nær og naturlig tilknytning til selve reindriften. Formålet med tidligpensjonsordningen er å lette generasjonsoverganger og stimulere til at reintallet og sysselsetningsstrukturen tilpasses næringens ressurs- og inntektsgrunnlag. Det er her den ordinære reindriften avtalepartene har hatt som siktemål.

8. Til § 8 – Inntektskrav for å utløse enbrukerpensjon

Referanseinntekt til leder av siidaandel må utgjøre minst 50 prosent av siidaandelslederens samlede inntekt, eller siidaandelslederens og ektefelles/samboers samlede referanseinntekt må utgjøre minst 50 prosent av deres samlede inntekt.

Med «samlet inntekt» menes summen av referanseinntekt og annen inntekt, jf. § 3 første ledd bokstav d. Dersom vilkåret ikke er oppfylt må søknaden avslås. Det er ingen bestemmelse i forskriften som åpner for dispensasjon fra vilkårene. Se sak 16/29953.

Dersom vilkåret ikke er oppfylt kan tidligpensjon likevel innvilges dersom leder av siidaandel og ektefelles samlede referanseinntekt utgjør minst 50 prosent av deres samlede inntekter, jf. § 8 annet punktum.

9. Til § 9 – Tilleggskrav for å utløse tobrukerpensjon

Ektefelle/samboer må ha mindre enn 80 000 kroner i annen inntekt, og siidaandelslederens og ektefelles/samboers samlede referanseinntekt må utgjøre minst 50 prosent av deres samlede inntekt.

10. Til § 10 – Deling av tobrukerpensjon

Tobrukerpensjon deles likt mellom tidligere leder av siidaandel og ektefelle/samboer. Samme fordeling opprettholdes ved opphør av ekteskap/samboerskap.

Dersom tidligere leder av siidaandel eller ektefelle/samboer som mottar tobrukerpensjon dør i tidligpensjonsperioden, går gjenlevende part over på enbrukerpensjon.

Retten til tidligpensjon bortfaller ved utgangen av den måned den som mottar pensjon fyller 67 år.

Tidligpensjonen opphører for både tidligere siidaandelsleder og ektefelle/samboer ved utgangen av den måned den som mottar pensjon fyller eller ville fylt 67 år, jf. § 6 annet ledd.

11. Til § 11 – Samordning og avkorting

Det følger forutsetningsvis av ordningen at den som mottar tidligpensjon kan ikke ha næringsinntekt fra reindrift fordi tidligpensjonen skal erstatte inntekten fra reindriften.

Imidlertid sperrer ikke tidligpensjonsordningen for at den som mottar tidligpensjon kan ha «annen inntekt». Tidligere inneholdt bestemmelsen et tredje ledd som satte et tak for annen inntekt på 130.000 kroner, men beløpsgrensen ble fjernet i reindriftsavtalen 2018/19, jf. merkandsbrevet. Fra reindriftsåret 2018/19 får andre inntekter ingen betydning for størrelsen på tidligpensjonen.

11.1 Første ledd

Tidligpensjonsmottaker kan motta alderspensjon fra folketrygden samtidig med tidligpensjon. Ved søknad og beregning av tidligpensjon skal alderspensjon ikke inngå i annen inntekt. Hver av ektefellene kan ha ubegrenset lønnsinntekt eller inntekt fra annen næringsvirksomhet i tillegg til tidligpensjonen.

En kan ikke få tidligpensjon for samme periode som en får arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller ytelser til gjenlevende ektefelle (etterlattepensjon) fra folketrygden.

Dersom søkeren får trygdeytelser fra folketrygden, kan fylkesmannen kan gi et foreløpig tilsagn på en forhåndssøknad. Søknaden kan innvilges først når søker dokumenterer å ha sagt fra seg arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller etterlattepensjon fra folketrygden. Det er ikke mulig å tilbakebetale allerede mottatt uføretrygd eller gjenlevendepensjon fra folketrygden for å få innvilget tidligpensjon fra et tidligere tidspunkt.

Ved enbrukerpensjon kan ektefelle/samboer motta alle typer trygdeytelser samtidig som søker mottar tidligpensjon.

11.2 Annet ledd

Årlig innvilget tidligpensjon skal ikke overstige samlet referanseinntekt. Ved tobrukerpensjon må ektefellene/samboerne ha en samlet referanseinntekt på 160 000 kroner eller mer for oppnå maksimal pensjon for tobruker. Per reindriftsåret 2018/19 er maksbeløpet for enbrukerpensjon 100.000 kroner, jf. § 15.

12. Til § 12 – Innsending og behandling av søknader

12.1 Første ledd

Søknaden skal skrives på skjema fastsatt av Landbruksdirektoratet og underskrives av tidligere leder av siidaandel og eventuelt ektefelle/samboer. Søknaden sendes til Fylkesmannen.

Søknaden skal skrives på [skjema](#) fastsatt av Landbruksdirektoratet. Skjemaet finnes på www.landbruksdirektoratet.no. Søker skal legge ved:

- ✓ skatteoppgjør eller utskrift av grunnlag for skatt for de fem skatteleggingsperiodene som inngår i referanseperioden (se merknadene til § 3 overfor)
- ✓ næringsoppgave for referanseperioden
- ✓ skriftlig erklæring på at søker ikke vil gjenoppta reindrift
- ✓ attestasjon fra fylkesmannen på at rein er overført
- ✓ dokumentasjon på at rein er slaktet.

12.2 Annet ledd

Søker er ansvarlig for at søknaden er fullstendig og korrekt utfylt. Fylkesmannen kontrollerer at søknaden er rett utfylt, at all nødvendig dokumentasjon følger vedlagt og gir om nødvendig uttalelse i saken.

Fylkesmannen må sjekke at alle bokser som krever avkrysning er utfylt. Fylkesmannen videresender søknad med vedlegg til Landbruksdirektoratet, som avgjør søknaden.

Fylkesmannen har et selvstendig ansvar for å veilede søker, jf. forvaltningsloven 11. I sak 17/3264 er det stilt spørsmål om søker er blitt tilstrekkelig veiledt av fylkesmannen. Landbruks- og matdepartementet uttaler i klagesaken at det er vanskelig å slå fast med sikkerhet om søker har fått tilstrekkelig informasjon og veiledning, og at den usikkerhet må komme klageren til gode.

Fylkesmannen har ansvar for å kontrollere at samtlige vilkår er oppfylt. Med «samtlige vilkår» menes kravet til overdragelse og avvikling i § 4, kravet til varighet i næringen i § 5, alderskravene i § 6, vilkåret om referanseinntekt og andel av inntekt fra jordbruk/gartneri i § 7 og kravet til annen inntekt i § 8 og § 9.

Det er særlig viktig å kontrollere at opplysninger om inntekt i referanseperioden er spesifisert, og at disse oppfyller vilkårene. Søknaden må inneholde kopi av grunnlag for skatt for hvert av de fem årene i referanseperioden, og direktoratet må kontrollere at tallene i søknaden stemmer overens med tallene i grunnlaget for skatt.

12.3 Tredje ledd

I tidligpensjonordningen er det ikke anledning til å søke overgang fra enbruker- til tobrukerpensjon.

13. Til § 13 – Beregning og utbetaling av tidligpensjon

Tidligpensjon beregnes fra og med den måned kravene i ordningen er oppfylt og søknaden med all nødvendig dokumentasjon har kommet fylkesmannen i hende.

Se sak 17/3264 hvor Landbruks- og matdepartementet har tatt stilling til spørsmålet om oppstartstidspunkt. Spørsmålet i saken var hvilket tidspunkt alle kravene i ordningen kunne sies å være oppfylt.

Landbruksdirektoratet utbetaler tidligpensjon månedlig.

Tidligpensjonen er ikke pensjonsgivende inntekt. Det blir trukket skatt og det betales trygdeavgift med lav sats. Muligheten for å ha inntekt i tillegg til tidligpensjonen sikrer at mottakeren kan opparbeide pensjonspoeng i tidligpensjonsperioden.

Det er ikke anledning til å overdra krav på tidligpensjon til eie eller pant.

14. Til § 14 – Forhåndstilsagn

Siidaandelsleder og ektefelle/samboer kan kreve å få et foreløpig tilsagn på om de er berettiget tidligpensjon. Hensikten med ordningen med forhåndstilsagn er at søker kan foreta nødvendige disposisjoner i tillit til at tidligpensjon vil bli innvilget, jf. vedtak av Landbruks- og matdepartementet som finnes under sak 17/38336.

Ved å benytte seg av forhåndstilsagn vil søker få en avklaring på om han oppfyller vilkårene for tidligpensjon før søker eventuelt avviker eller overfører siidaandelen. Se sak 16/29953.

Tilsagnet er gjeldende i 12 måneder fra det har kommet fram til søker. Direktoratet bør orientere søker om dette i forhåndstilsagnet.

Dersom det i løpet av 12-månedersperioden kommer et nytt fastsettingsår i beregningen, kan søker velge om han ønsker å ta dette året med i beregningen, eller om han ønsker å beholde perioden fra opprinnelig søknad.

15. Til § 15 – Satser

Satser for tidligpensjon fastsettes i Reindrifftsavtalen (sist endret i Reindrifftsavtalen 2013/14, og sendere videreført). Per 1. januar 2018 er satsene som følger:

- ✓ enbrukerpensjon - 100 000 kroner
- ✓ tobrukerpensjon - 160 000 kroner.

16. Til § 16 – Kontroll

Fylkesmannen kontrollerer opplysningene i søknaden før søknaden sendes videre til Landbruksdirektoratet for behandling.

Fylkesmannen eller Landbruksdirektoratet skal føre kontroll med at utbetalingen av tidligpensjon er i samsvar med denne forskriften.

17. Til § 17 – Etterbetaling og tilbakebetaling ved feilutbetaling

17.1 Første ledd

Den som mottar tidligpensjon plikter å underrette fylkesmannen om endringer i forhold som kan være avgjørende for om vedkommende fortsatt har rett til tidligpensjon eller for størrelsen på ytelsen.

Relevante forhold i denne sammenhengen er om vedkommende har næringsinntekt fra reindrift, eller om søker får arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller ytelser til gjenlevendepensjon, jf. § 11.

17.2 Annet ledd

Dersom en tidligere leder av siidaandel eller ektefelle/samboer har mottatt tidligpensjon i strid med aktsom god tro, *kan* beløpet kreves tilbakebetalt, eventuelt trekkes i fremtidige utbetalinger. Bestemmelsen er en «kan»-bestemmelse, som betyr at det er opp til forvaltningsens frie skjønn om beløpet skal kreves tilbakebetalt. Momenter i vurderingen er blant annet hvor stort beløpet er, om personen har innrettet seg, hvor lang tid det er gått fra forholdet ble oppdaget til det er fulgt opp og hvor lang tid det er gått siden utbetalingen ble gjort.

Tidligpensjon kan også kreves tilbakebetalt, eventuelt trekkes i fremtidige utbetalinger, når tidligere leder av siidaandel eller ektefelle/samboer, eller noen som har handlet på dennes vegne, i strid med aktsom god tro har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra forvaltningsens side, og mottakeren burde ha forstått dette.

18. Til § 18 – Klage

Vedtak som er truffet i medhold av forskriften kan påklages til Landbruks- og matdepartementet. Klage sendes til Landbruksdirektoratet. Klagefristen er tre uker.

Med hilsen
for Landbruksdirektoratet

Tone Frantzen Seppola
seksjonssjef

Elena Guttormsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger derfor ingen signatur.

